

DARIUSZ GALEWSKI
KOŚCIÓŁ I KLASZTOR
DOMINIKANÓW
PW. ŚW. WOJCIECHA
WE WROCŁAWIU

Wrocław 2024

Projekty i inwestycje:

Tłumaczenie inskrypcji tacińskich

Teresa Szostek

Projekt okładki i skład

Adam Broda

Na okładce

Kościół św. Wojciecha we Wrocławiu od strony prezbiterium (fot. D. Galewski)

Autorzy i pochodzenie zdjęć:

Archiwum autora, Archiwum klasztoru Dominikanów we Wrocławiu, Instytut Herdera w Marburgu-Bildarchiv, Marcin Dyjak OP, Dariusz Galewski Jan Mika, Tomasz Naglik

Druk i oprawa

Drukarnia Osiedłowa, Wrocław

HISTORIA ZAKONU DOMINIKANÓW

Zakon Braci Kaznodziejów (*Ordo Fratrum Praedicatorum* - OP), powstał na początku XIII wieku w południowej Francji, a pierwszy klasztor założony został w 1215 roku w Tuluzie. Jego założycielem był Hiszpan, św. Dominik de Guzman (ok. 1172 – 1221), kanonik katedry w Osmie, od którego imienia zakon wzięł swoją potoczną nazwę. W 1216 roku papież Honoriusz III zatwierdził nowy zakon, w oparciu o regułę św. Augustyna (354-430). Dominik kanonizowany został w 1234 roku i pochowany w kościele kaznodziejskim w Bolonii. Od samego początku kościoły i klasztory dominikańskie, podobnie jak franciszkańskie, powstawały w centrach średniowiecznych miast. Ponieważ bracia utrzymywali się z datków wiernych, dlatego nazywani byli zakonem żebraczym lub mendykantkim. Szczególnym powołaniem dominikanów było kaznodziejstwo, oparte na solidnym przygotowaniu teologicznym, zwłaszcza pośród heretyckich wspólnot katarów, waldensów i albigenów. Między innymi dlatego papież Grzegorz IX w 1231 roku przekazał w ich ręce, powołany kilkanaście lat wcześniej, urząd inkwizycji, który z różnym powodzeniem sprawował do końca średniowiecza. Św. Dominik specjalny nacisk położył na duchowe, teologiczne i filozoficzne przygotowanie zakonników do pracy duszpasterskiej, co najlepiej wyraża dewiza „*Głosić wszystkim zawsze, wszędzie i na wszystkie możliwe sposoby*”. Kluczową rolę odgrywać miał jednak nade wszystko dobry przykład własnego życia, zwłaszcza wobec środowisk krytycznie lub wrogo nastawionych do Kościoła. Dzięki gruntownemu wykształceniu dominikanie wnieśli istotny wkład w rozwój średniowiecznych uniwersytetów, zwłaszcza w Paryżu, Bolonii i Padwie. Wśród członków zgromadzenia było wielu wybitnych teologów i filozofów, między innymi św. Albert Wielki (ok.1193-1280) i twórca scholastyki św. Tomasz z Akwinu (ok.1225-1274). Autorem *Złotej Legendy*, najpoczytniejszego dzieła hagiograficznego w wiekach średnich, był dominikanin Jakub de Voragine

(1228-1298). Zakon odegrał także wielką rolę w kształtowaniu duchowego oblicza późnego średniowiecza, czego najlepszym przykładem działalność tzw. mistyków nadreńskich, Mistra Eckharta (ok.1260-ok.1327), Jana Taulera (ok.1294-1361) i bł. Henryka Suzona (ok.1295-1366) oraz charyzmatycznych kaznodziejów takich jak św. Wincenty Ferreriusz (1350-1419) i Hieronim Savonarola (1452-1498). Dominikaninem był również wybitny florencki malarz wczesnego renesansu, Fra Angelico (Giovanni da Fiesole, ok.1387-1455), późniejszy błogosławiony i od 1987 roku patron artystów. Spośród polskich zakonników, obok Jacka i Czesława, należy wymienić wybitnego kaznodzieję Peregryna z Opola (ok.1260- po1333). Z zakonu wywodzą się również papieże bł. Innocenty V (+1267), Benedykt XI (1303-1304), św. Pius V (1566-1572) oraz Benedykt XIII (1724-1730). Począwszy od pontyfikatu Piusa V kolejni biskupi Rzymu przyjęli białą sutannę, nawiązującą do dominikańskiego habitu. Od początku XIII wieku rozwija się również żeńska kontemplacyjna gałąź zakonu oraz III zakon świecki, tzw. tercjarze. Są z nimi związane postacie św. Agnieszki z Montepulciano (1268-1317), św. Katarzyny ze Sieny (1347-1380) - wielkiej mistyczki i od roku 1999 współpatronki Europy, św. Katarzyny Ricci (1522-1590), św. Róży z Limy (1586-1617) – pierwszej świętej obu Ameryk oraz Pier Giorgia Frassatiego (1901-1925) patrona Światowych Dni Młodzieży.

Obecnie na całym świecie Zakon Kaznodziejski podzielony jest na 50 prowincji, liczy około 5,5 tysiąca kapłanów i braci, na czele z rezydującym w Rzymie, przy kościele *Santa Sabina* generałem, którym od 2019 roku jest Filipińczyk o. Gerard Francisco Timoner III OP – osiemdziesiąty dziewiąty następca św. Dominika. Również w Rzymie dominikanie posiadają i prowadzą znany uniwersytet papieski św. Tomasza z Akwinu – *Angelicum*, którego rektorami byli także Polacy – o. Edward Kaczyński OP (1993-2002) i o. Michał Paluch OP (2017-2021).

Do Polski pierwsi dominikanie, pod przewodnictwem św. Jacka Odrowąża (ok.1200-1257), przybyli z Rzymu, w 1220 roku, na zaproszenie biskupa krakowskiego Iwona Odrowąża (+1229). Najstarszy macierzysty klasztor pod wezwaniem Trójcy św. założony został w Krakowie w 1222 roku i istnieje nieprzerwanie do dnia dzisiejszego. Kolejne placówki powstały we Wrocławiu (1226), Sandomierzu (1226), Gdańsku (1227) i Poznaniu (1243). W 1228 roku na kapitule generalnej w Paryżu powołana została prowincja polska, obejmująca również konwenty czeskie i morawskie, a na jej czele stanął pierwszy prowincjał Gerard z Wrocławia. Do końca

XVII stulecia na terenie całej Rzeczypospolitej istniało 45 klasztorów, położonych nie tylko w dużych miastach ale i na prowincji.

Obecnie Polska Prowincja Dominikanów, z siedzibą w Warszawie, liczy około 450 zakonników i posiada 24 placówki (w tym dwie w Niemczech i jedną w Australii). Na jej czele stoi prowincjał, którym od 2022 roku jest o. Łukasz Wiśniewski OP. Zakonnicy zajmują się przede wszystkim działalnością rekolekcyjną, naukową i prowadzeniem duszpasterstw akademickich.

BŁOGOSŁAWIONY CZESŁAW

Pierwszy przeor wrocławskiego klasztoru i towarzysz św. Jacka jest do dnia dzisiejszego postacią dość tajemniczą [il.2]. Nie wiadomo dokładnie gdzie i kiedy się urodził, ale można przyjąć, że stało się to około roku 1175. Późniejsi biografowie, tacy jak autor wrocławskiego *officium* z 1494 roku oraz przeor

Il. 2. Wizerunek bł. Czesława z panoramą Wrocławia, zakrystia kość. św. Wojciecha (pocz. XVIII w.)

Abraham Bzowski, uważali, że był on bratem św. Jacka i pochodził z rodu Odrowążów, chociaż nie ma na ten temat żadnych źródłowych informacji. Wiadomo, że był kanonikiem i kustoszem kolegiaty sandomierskiej, który wraz z biskupem krakowskim Iwonem Odrowążem i jego krewnym kanonikiem Jackiem, wyruszył na początku XIII wieku do Rzymu. Tam w 1220 lub 1221 roku, został przyjęty przez św. Dominika, razem z Jackiem, do nowego zakonu, a rok później wraz z kilkoma innymi dominikanami, powrócił przez Austrię, Morawy i Czechy

Il. 4. Wnętrze kościoła św. Wojciecha (pocz. XX w.)